भवानी भिक्षुका उपन्यासमा नारीपात्रको अध्ययन र विश्लेषण

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र

सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको

एम्.ए. दोस्रो वर्षको दसौँ

पत्रको प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

मोदनाथ अधिकारी

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

२०६५

भवानी भिक्षुका उपन्यासमा नारीपात्रको अध्ययन र विश्लेषण - मोदनाथ अधिकारी २०६५

भवानी भिक्षुका उपन्यासमा नारीपात्रको अध्ययन र विश्लेषण

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र

सङ्कायअन्तर्गत नेपाली केन्द्रीय विभागको

एम्.ए. दोस्रो वर्षको दसौँ

पत्रको प्रयोजनका लागि

प्रस्तुत

शोधपत्र

शोधार्थी

मोदनाथ अधिकारी

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

२०६५

शोधनिर्देशकको मन्तव्य

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत नेपाली एम्.ए. (शैक्षिक वर्ष २०६२/०६४) दोस्रो वर्षका विद्यार्थी मोदनाथ अधिकारीले 'भवानी भिक्षुका उपन्यासमा नारीपात्रको अध्ययन र विश्लेषण' शीर्षकको प्रस्तुत शोधपत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नुभएको हो । निकै परिश्रमपूर्वक तयार पार्नु भएको यो शोधकार्य स्नातकोत्तर तहको स्तरअनुरूप भएकाले म यसबाट पूर्ण सन्तुष्ट छु र यसको आवश्यक मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

मितिः ०६५/०९/०९

....

(डा. कृष्णहरि बराल)

उप-प्राध्यापक

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

मानविकी तथा समाजिक शास्त्र सङ्काय

नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुर

स्वीकृति-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय, मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र सङ्कायअन्तर्गत विश्वविद्यालय क्याम्पसका छात्र मोदनाथ अधिकारी ले त्रि.वि. स्नातकोत्तर तह (एम्.ए.) मा नेपाली विषयको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि गर्नुभएको 'भवानी भिक्षुका उपन्यासमा नारीपात्रको अध्ययन र विश्लेषण' शीर्षकको शोधपत्र स्वीकृत गरिएको छ।

शोधपत्र मुल्याङ्कन समिति

१. विभागीय प्रमुख प्रा. राजेन्द्र सुवेदी ------------------------------

२. शोधनिर्देशक उप-प्रा. डा. कृष्णहरि बराल------------------------------

३. बाह्य परीक्षक प्रा. डा दयाराम श्रेष्ठ------------------------------

मिति:२०६५-०९-०९

कृतज्ञताज्ञापन

प्रस्तुत शोधपत्र मैले स्नातकोत्तर तहको दसौँ पत्रको प्रयोजनका लागि आदरणीय गुरु उप-प्राध्यापक कृष्णहरि बरालको कुशल निर्देशनमा तयार पारेको हुँ । यो शोधपत्र तयार गर्ने सन्दर्भमा आइपरेका विभिन्न समस्या र अड्चनहरूसँग जुध्ने प्रेरणा दिँदै सही पथप्रदर्शन गराएर अघि बढ्न उत्प्रेरित गरी आफ्ना कतिपय व्यावहारिक कार्यहरूलाई पन्छाएर कुशल र समुचित दिग्दर्शन गराउनुभएकामा उहाँप्रति म हार्दिक कृतज्ञता एवम् श्रद्धा व्यक्त गर्दछु । त्यसै गरी शोधपत्र तयार गर्ने कार्यमा विविध कार्यव्यस्तको पर्वाह नगरी आफ्नो अमूल्य समय निकालेर निर्देशन, सुझाव तथा सल्लाह दिँदै उत्प्रेरित गर्नुहुने गुरुवर्ग तथा प्रस्तुत विषयमा शोधकार्य गर्न अवसर जुटाउने नेपाली केन्द्रीय विभागप्रति पनि हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्दछु ।

प्रस्तुत शोधपत्र तयार पार्दा आवश्यक सामग्री उपलब्ध गराइदिने त्रि.वि. केन्द्रीय पुस्तकालय कीर्तिपुर, भारतीय पुस्तकालय काठमाडौँ र प्रज्ञा प्रतिष्ठान कमलादी काठमाडौँप्रति हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । त्यसैगरी प्रस्तुत शोधकार्यमा प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष रूपमा सहयोग गर्ने कमलराज उपाध्याय, शेखुशङ्खरप्रसाद कोइराला, योगेन्द्रमणि दाहाल, सूर्यप्रसाद न्यौपाने, महेश ढकाल, प्रमोद पाठक, चन्द्रमणि पोखरेल, विष्णुमाया श्रेष्ठ, देबेन्द्र नेपाल र लक्ष्मी घिमिरेप्रति हार्दिक आभार व्यक्त गर्दछु । यस शोधलाई टङ्कन गर्ने क्रममा कम्प्युटर उपलब्ध गराउने तथा टङ्कन कार्यमा समेत सहयोग गर्ने भाइ कुमार ओझा र भाई केशव ओझा तथा मित्रहरू राजन सिग्देल रमेशप्रसाद धितालप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु । अन्त्यमा यस शोधपत्रको समुचित मूल्याङकनका लागि त्रि.वि. नेपाली केन्द्रीय विभाग, कीर्तिपुरसमक्ष पेश गर्दछु ।

....

(मोदनाथ अधिकारी)

नेपाली केन्द्रीय विभाग

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

कीर्तिपुर

परिच्छेद एक

शोधपरिचय

१.१ शोधशीर्षक	१
१.२ शोधकार्यको प्रयोजन	१
१.३ विषयपरिचय	१
१.४ समस्याकथन	१
१.५ शोधकार्यको उद्देश्य	२
१.६ पूर्वकार्यको समीक्षा	२
१.७ शोधकार्यको औचित्य र महत्त्व	४
१.८ शोधकार्यको सीमाङ्कन	४
१.९ सामग्रीसङ्कलनविधि	४
१.१० शोधविधि	४
१.११ शोधपत्रको रूपरेखा	४

परिच्छेद दुई

आख्यानकार भवानी भिक्षुको सङ्क्षिप्त परिचय

२.१ जन्म	५
२.२ शिक्षा	७
२.३ प्रेरणा र प्रभाव	८
२.४ साहित्यमा प्रवेश	९

२.५ साहित्यिक कृतिहरू ९

२.६ साहित्यिक योगदान र स्थान १०

२.७ सम्मान तथा पुरस्कार १२

२.८ पारिवारिक जीवन १२

२.९ देहावसान १३

परिच्छेद तीन

आधुनिक नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र

३.१ यथार्थवाद र यथार्थवादी नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र १४

३.२ आदर्शोन्मुख यथार्थवाद र आदर्शोन्मुख यथार्थवादी नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र १७

३.३ सामाजिक यथार्थवाद र सामाजिक यथार्थवादी नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र १९

३.४ ऐतिहासिक यथार्थवाद र ऐतिकहासिक यथार्थवादी नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र २१

३.५ आलोचनात्मक यथार्थवाद र आलोचनात्मक यथार्थवादी नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र २२

३.६ समाजवादी यथार्थवाद र समाजवादी यथार्थवादी नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र २४

३.७ मनोविश्लेषणवाद र मनोविश्लेषणवादी नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र २६

३.८ विसङ्गतिवादी अस्तित्वदी नेपाली उपन्यास र विसङ्गतिवादी अस्तित्वदी नेपाली उपन्यासमा नारीपात्र ३०

परिच्छेद चार

भवानी भिक्षुका उपन्यासमा नारीपात्र

४.१ 'आगत' उपन्यासका नारीपात्रहरू ३५

४.१.१ कनकलता ३५

४.१.२ लक्ष्मी ३७

४.१.३ सम्झना ३९

४.१.४ सरला ४३

४.१.५ गुह्येश्वरी ४४

४.१.६ मालिक्नी ४५

४.१.७ लक्ष्मीकी आमा ४६

४.१.८ अन्य नारीपात्रहरू ४७

४.२ पाइप नं. २ उपन्यासका नारीपात्रहरू ४७

४.२.१ नीलिमा ४७

४.२.२. अन्य नारीपात्रहरू ५२

४.३ सुभद्रा बज्यै उपन्यासका नारीपात्र ५३

४.३.१ सुभद्रा बज्यै ५३

४.३.२ सुभद्रा बज्यै उपन्यासका नारीपात्रहरू ५४

४.४ सुन्तली उपन्यासका नारीपात्रहरू ५४

४.४.१ सुन्तली ५४

४.४.२ मालिक्नी ५६

४.४.३ सुन्तली उपन्यासका अन्य नारीपात्रहरू ५७

५. निष्कर्ष ५७

परिच्छेद पाँच

उपसंहार ५९

संक्षिप्त विवरण

१. अनु. - अनुवादक
२. ई. - ईस्वी संवत्
३. चौ. सं. - चौथो संस्करण
४. छै. सं. - छैटौँ संस्करण
५. डा. - डाक्टर
६. तृ. सं. - तृतीय संस्करण
७. ते. सं. - तेस्रो संस्करण
८. त्रि. वि. - त्रिभुवन विश्वविद्यालय
९.दो. सं. - दोस्रो संस्करण
१०. ने. रा. प्र. प्र. - नेपाल राजकीय प्रज्ञा प्रतिष्ठान
११. पृ. - पृष्ठ
१२. पाँ. सं. - पाँचौँ संस्करण
१३. वि. सं - विक्रम संवत्
१४. सं. - संवत्
१५. सम्पा. - सम्पादन
१६. Ed. - Edition
१७. Pg. - Page